

ARIA

Erik-Ward Geerlings

1.

Ik werk sinds twee jaar in dit veldhospitaal, help de gewonden, verzacht hun lijden met morfine-injecties, verband, warme thee. Na elk offensief worden ze met tientallen tegelijk binnen gedragen.

Ondanks de aanslagen en de gevechten, ondanks het geschutter heen en weer, beweegt de frontlinie amper. Het is een ijzingwekkend stille oorlog, een ingehouden verschrikking, met nu en dan explosies in het ritme van de seizoenen. Er zijn offensieven voor de winter intreedt, met de prille lente en kort voor het midden van de zomer, als de hitte zo verzengend is dat zelfs de bergen in de verte vloeibaar worden.

Het waait hier altijd om de tent. De klapperende zeilen kreunen mee met de gewonden. Het is een zacht huilen van de wereld dat er altijd is en op de achtergrond de dagen en nachten kleurt.

Ik heb mensen zien sterven. Ik heb ze uit mijn handen laten vallen. Ik heb hersenen naar buiten zien komen die aan het verband bleven plakken. Ik heb botten door een stuk huid zien scheuren, heb mensen zien leegbloeden terwijl het leven hen al had verlaten. Het gutsen van bloed is geen fijn gezicht en ik kijk meestal weg. Ik voel me niet verantwoordelijk voor alles wat ik zie. Dat is onmogelijk. Ik doe wat ik kan. Veel is het niet.

Wanneer ze binnenkomen moet eerst het bloedverlies worden gestremd en de ergste pijn bestreden. Dan volgt een inschatting van de overlevingskansen. Er moet worden bepaald wie wordt geopereerd, wie niet, wie later. Wie een arm mist of een been moet vaak wachten. Het wordt er toch niet meer aangezet. Ik maak inschattingen, overleg met artsen, doe vervolgens wat zij me opdragen. Het laatste woord heb ik niet, of het zou het woord 'liefde' moeten zijn. Je kunt dit werk niet doen zonder gevoel, niet zonder alertheid op wat ze nodig hebben, arme, anonieme lichamen die worden binnen gedragen, zwaargehavend, op een stuk linnen met stokken aan weerszijden. Als wrak-hout drijven ze de tent binnen, soms met vloten tegelijk.

2.

Ik ga zitten naast een reus. Er word gefluisterd dat hij blind is. Ik zie geen bloed, geen hoofdwond. Hij ligt zo stil alsof hij al niet meer leeft. Toch voel ik nog leven in zijn lange magerte. Zo vaal als hij is, is hij nog tientallen tinten verwijderd van de dood. Z'n naakte borst verraad gebroken botten. Z'n ogen zijn helblauw als in winterlicht. Het ene kijkt naar binnen, het andere zoekt in een verte naar iets waar hij bang voor is. Of zou het iets zijn waar hij naar verlangt? Geen idee of hij mij ziet. Ik pak zijn hand die gloeit van diepe innerlijke kou. M'n vingers blijven aan hem plakken. Als ik hem weer neerleg voel ik een intens verdriet. Meestal houd ik die gevoelens wel op afstand, maar deze magere gestalte vraagt iets van mij. Waar hij me aan doet denken weet ik niet. De mannen die ik van nabij heb gekend, heb ik achter me gelaten. Allemaal. Ik ben soms erg radicaal.

3.

Ik zit stil bij de reus die niets zegt. Onbekend waar hij zich schuilhoudt in de slaap. Ik schat hem een jaar of veertig. Hij heeft een grijns op z'n gezicht. Ik kan niet voelen wat hij voelt. Is dat een tekortkoming? Ik hoor zijn schreeuwen niet, maar zie het bloed kloppen onder z'n huid, spasmen en rillingen vanuit het niets. Ik zie z'n hoofd zachtjes schudden. De binnenwereld van de pijn is zo intiem, daar ga ik liever niet naar binnen. Wat zou hij hebben meegemaakt? Misschien reed er een voertuig over hem heen. Misschien kwam hij onder een gevel terecht. Misschien heeft hij gevochten van man tot man, iemand met z'n leven verdedigd of iemand van het leven beroofd, iemand die hij ook niet kent.

Ik zet de morfinespuit in zijn heup, breng lauwe thee naar zijn lippen, smeer z'n rug in met kamferolie. Ik zeg wat ben je mooi. Hij zegt niets terug. Ik heb het woord 'mooi' al lang niet in de mond gehad. Wat wil je hier in deze omstandigheden, zou je denken. Maar vergis je niet. Als je ziet dat mooi niet het tegendeel is van lelijk, maar van leugenachtig en onecht, dan is schoonheid alomtegenwoordig hier. Weet je hoe mooi jij bent en hoe lekker je ruikt? Hij tovert ineens een glimlach tevoorschijn. Uit het niets opent hij z'n ogen, maar hij ziet me niet en glijdt weer in een koortsdroom weg

4.

Je zou het onsterfelijk verdriet kunnen noemen, wat jij voelt, als het niet zo sterfelijk was, als je niet zeker wist dat het verdriet met je mee over de rand bewoog, de duisternis in, zometeen, de mond van de dood. Hoe groot moet je zijn om daar aan te ontsnappen of om er aan toe te geven als het zover is. We moeten allemaal een keer verdwijnen, om plaats te maken voor een ander.

5.

Ik loop tussen de rijen door. Mensen die lijden zijn op zichzelf gericht. Ze kijken naar binnen, klampen zich vast aan hun botten, wachten af, maken zich klein, bewegen zo min mogelijk. De koorts roept beelden op. De morfine doet zijn werk. Er wordt gekreund. Van pijn of van genot. Iedereen lijkt opgesloten in een eigen roes. Achter een strakgespannen vlies dat transparant lijkt, waarop van binnenuit beelden worden geprojecteerd, die je van buitenaf niet ziet. We weten niet hoe koortsdromen op elkaar inwerken, op die roeshoofden, en bij elkaar binnendringen, elkaar opjagen, angst aanjagen. Een mens heeft op zijn dromen geen vat.

Sommigen kijken stil voor zich uit. Sommigen denken dat ze nog op het slagveld staan. Anderen denken dat ze al thuis zijn. Een enkeling schreeuwt omdat ie plots beseft waar hij is. Een ander sterft in stilte. Voor sommigen is de tijd zo dun als een mistflard. Iemand schreeuwt de naam van zijn geliefde. Onvervulde verlangens spelen op. De tijd dringt voor sommigen

Ik ga zitten bij een jongen van een jaar of twintig. Zijn beide benen zijn afgezet. Hij weet het nog niet. Of wil het nog niet weten. Ik pak zijn hand en kijk hem aan. Hij doet zijn ogen open en zegt mama. Ik knik, spreek nooit iets tegen. Wat gezegd moet wordt gezegd. Hij had mijn zoon kunnen zijn. Als ik een zoon had gehad.

6.

Een man met een uitermate grof gezicht, pokdalig en woest geboetseerd. Ik vind hem mooi. Hij kijkt me aan, opent zijn mond. Hij mist nogal wat tanden, ademt schuim. Aan de binnenkant is veel kapot.

Wat is liefde anders dan de stank verdragen van open wonden en geronnen bloed, uitwerpselen, etensresten, zweet, stro, drek. Alles wat uit een mens kan komen drijft hier rond in een saus van ontsmettingsmiddelen. De geur van oud geronnen bloed is zo misselijk makend. Als ik te diep in adem moet ik overgeven. Dat heb ik de eerste weken hier ook veel gedaan. Nu hang ik boven zijn gezicht zonder dat ik er last van heb.

Links onder zijn haar zit een gat, ik zie het ineens, amper bebloed. Daar ben je geraakt door een kogel of een scherf van glas of steen of van metaal. Wat wil je zeggen? Gebruik mijn mond maar. Jij ademt en ik spreek. Z'n lippen bloeden. Hij heeft de kracht niet meer om te articuleren. Ik zeg: ik weet wat jij wilt zeggen. Hij ademt. Doet z'n ogen dicht.

7.

Er is iets wat me enorm opwindt om hier te zijn. Er wordt gestreden en geleden en hevig verlangd. En alles doet ertoe, wat het ook is. We staan hier vol in het leven. Sommigen hier doen aan seks, verplegers, sommige artsen. Er verschijnen soms bevoorraders, chauffeurs of assistenten. Emoties zoeken een bedding. Ergens moet de spanning worden afgevoerd. Patiënten worden met rust gelaten, dat is een onuitgesproken regel. Ik heb me onthouden sinds ik hier ben, doe het met mezelf in de nacht soms. Ik ben de enige niet die in het donker mee beweegt met het huilen van de wind.

8.

De man met het pokdalige gezicht beweegt. Ik kan niet zien waar, maar ik voel dat er iets resoneert. Hij is sloom als na een winterslaap. Hij weet niet waar hij is, houdt zich nog schuil voor de pijn. Als ik mijn hand op de zijne leg voel ik dat hij een erectie heeft. Ik leg m'n hand op zijn geslacht. Het gloeit. Wat wil je? Wil je m'n hand? Wil je m'n borst? M'n mond? M'n adem? Kun je verliefd zijn op een stervende? Schaamte is een heel dun vliesje. Je blaast het zo weg. Ik zou nu met je kunnen vrijen, je laten voelen wat je voelt, waar je naar verlangt. Waar verlang je naar? Ademt hij nog? Het is soms zo stil in een mensenlichaam. Er is nog een ruime marge tussen leven en dood, een enorme vlakke om ons heen tot aan de verre bergen.

9.

Ik doe wat nodig is. Luisteren, kijken, ademen. Meegaan in de beweging, hoe licht die ook is. M'n hand op een borst. Stutten en steunen. Ik zeg: 'Ja. Zo is het echt. Je bent mooi. Het is goed.' Of ik dat meen is niet belangrijk. Je wil het horen, zo is het toch, dat voel ik toch goed aan, of niet? Ik heb wel eens gezegd: 'Blijf leven alsjeblieft. Doe het voor mij.' Maar gewonden luisteren niet, volgen hun eigen logica, draaien hun ogen weg in gevecht met een andere vijand dan die ze buiten bevochten, een vijand veel machtiger en veel geslepener, die van binnenuit pijn verspreidt als een rookgordijn. Ze weten niet waar ze zijn, ook al zijn ze in mijn armen. Ik omhels ze als het nodig is, zonder te weten aan wie ze denken als ik ze aanraak. Welke vrouwen zie jij voor je als ik je omhels? Welke man, welk kind?

10.

Je mag gaan als je wilt. Ik ontnem je niet het recht om te sterven. Als er te hard aan je getrokken wordt, moet je maar gaan. Kapot is kapot. Ik ga niet aan je trekken. Maar ik wil je ook niet je laatste verlangen ontnemen. Hoor je me? Ik ben er zeker van dat je me hoort. Je bent zo stil omdat je mij wil horen. Zolang je me hoort ben je in leven. Er is een gebied waar het voor eeuwig stil is. Daar ben jij nog niet. Jij luistert naar mijn stem, naar de akoestiek van de ruimte, het geruis van mijn kostuum. Levensreddend is het geluid van de stof, het gefluister en gekreun om ons heen, zoals het stemmen van de instrumenten voor het concert. Zo dadelijk gaan ze spelen voor jou, luister maar. Zolang je het hoort ben je in leven.

11.

Waarom schreeuw je niet als je zo'n pijn hebt? Schaam je je soms voor je gevoelens? Wil je mij niet kwetsen omdat ik voor je zorg? Op een dag komt er een einde aan je mannelijkheid. Dan ben je weer kind en geef je je over aan mijn handen. Nu knip ik je kostuum open, spoel je wonden uit, was de smerigheid van je gezicht, draag je over aan de artsen. Die opereren dag en nacht. Er zijn er altijd acht die op en af diensten draaien, plus nog een dubbel aantal assistenten. Als het druk is opereren ze twaalf uur aan een stuk. Daarna slapen ze een paar uur op een paar slokken wodka. Jij bent de enige niet die hier op zijn beurt ligt te wachten. Ik fladder als een engel langs de etterende wonden. Zachte moerassen waaruit een broeigas van verrotting dampft. Mensen die stukken missen van zichzelf. Armen, benen, neuzen. Bij jou zit alles er nog aan zo te zien. Er liggen er nog tientallen te wachten.

12.

Ik droomde vannacht dat ik weer thuis was. Mijn moeder vroeg hoe het was geweest in de oorlog. Ik zei: Prima! Prima?, zei mijn moeder, maar het is toch oorlog daar!?! Ja, zei ik, maar dat went. Hoe kan dat nou, zei mijn moeder, het is toch oorlog. Oorlog, schreeuwde ze steeds harder, oorlog, oorlog! Ja, zei ik, nou en? En toen rende ik weg.

Er worden nieuwe gewonden gebracht. Het is idioot druk. De vijand houdt zich niet aan de afspraken. Zwarte vogels vliegen boven ons gebied. Ze hebben zich bevrijd van hun lading. Stofwolken dwarrelen urenlang na. Als het is neergedaald staan de dorpen als lege karkassen in het niets. Wie dood is blijft liggen, wie nog beweegt wordt opgehaald door onze ambulancedienst.

Ze liggen in rijen op de grond. Ze moeten worden gekeurd. Voorsorteren op de operatiekamers. Jij moet het doen, schreeuwt een collega. Maar ik ben toch geen arts?

Er is geen tijd om na te denken. Ik ben hier al een tijd, kan leven van dood onderscheiden, laat mijn handen het werk doen. Mijn handen voelen het verschil tussen de kilte van de nacht en die van de dood. Het komt soms op minuten aan. Soms leven ze nog een paar uur. Soms maakt het niet meer uit en laat ik ze uit mijn handen glijden.

Voor me ligt een jonge man, bijna nog een kind. Een engel met een wit bestoft gezicht. Zijn jas is verkleefd met het gat in zijn buik. Het is goed, zeg ik en draai me om. Er komen al weer nieuwe aan.

13.

Waar is die man gebleven die hier lag? Niemand weet waar ik het over heb. Een grote man. Een reus. Hij is blind. Er worden schouders opgehaald, hoofden geschud. We moeten door, door, door. Ik ga ook verder, sleep emmers af en aan, zet spuiten in ontstoken vlees, bindt wonden af met eindeloze windsels.

's Avonds zie ik hem liggen, hoewel ik hem met moeite herken. Zijn magere lijf ziet er hard en opgeblazen uit. Heb je het niet gered, vraag ik. Het spijt me dat ik weg moest. Het was hectisch. Ik weet, dat is een slecht excuus. Vind het moeilijk om je zo te zien. En ik ben wel wat gewend. Hij kijkt me aan. Zijn ene oog is dof, het andere geeft bijna licht, zo fel is het. Ik doe ze allebei dicht. Ik moet door.

14.

Het overgeven is weer terug. Ik brul boven een emmer. Een nacht lang. Als het licht wordt spoel ik mijn emmer om. Er drijven harde stukken in. Ik wil niet weten wat het is. In de voortdurende stroom lichamen die voorbijdrijven voelt mijn eigen lichaam net zo aan, hard en onbeweeglijk. Ineens besef ik dat ik hier al te lang ben geweest. Ik verlang naar iemand die mij openbreekt. Iemand die in mij komt. Iemand die blijft. De lente is nog pril als ik vertrek. Op goed geluk zoals ik hier ook kwam. Buiten staat alles in de knop.

